

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallintovaliokunnan kutsu 1.9.2022, lisäselvitys

HE 103/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallintovaliokunnan kuulemisessa 9.9.2022 pyydettiin kirjallista lisäselvitystä hallinto-oikeuksien turvapaikka-asioissa käyttämistä ratkaisukokoonpanoista ja voimavaroista vastata mahdolliseen asiamäärien suureen lisääntymiseen.

Rajamenettelyssä hallinto-oikeuden tehtäväksi ohjautuu ns. nopeutettuja turvapaikka-asioita ja ensi kädessä näihin liittyviä täytäntöönpanon kieltoa tai keskeyttämistä koskevia hakemuksia, jotka ratkaistaan kirjallisessa menettelyssä ja voidaan hallinto-oikeuslain 12 §:n 2 momentin nojalla ratkaista yhden jäsenen kokoonpanossa. Näissä asioissa täytäntöönpanohakemukset on ratkaistava hallinto-oikeudessa ulkomaalaislain 199 §:n 4 momentin mukaan seitsemän päivän kuluessa. Kuten kirjallisessa lausunnossa totesin, niin myös näiden asioiden ja erityisesti täytäntöönpanokieltihakemusten poikkeuksellisen suuri määrä lyhyine laissa säädettyine ratkaisuaikoinen saattaa aiheuttaa hallinto-oikeuksille merkittäviäkin resurssiongelmia. Jo täytäntöönpanokieltihakemukset tulee ratkaista oikeusvarmasti, koska niiden perusteella määräytyy, saako hakija jäädä maahan vai ei. Asiat ratkaistaan hallinto-oikeudessa esittelystä, joten yhden tuomarin työpanoksen lisäksi asioihin sitoutuu myös esittelijän työpanos ja luonnollisesti myös kansliatyötä. Hallinto-oikeudet voivat toki ohjata resurssejaan näihin asioihin, mutta se aiheuttaa sen, että muut asiat viipyvät entisestään ja käsittelyajat ovat valtaosassa hallinto-oikeuksia muutoinkin jo varsin pitkiä.

Lisäksi on otettava huomioon, että Suomeen voi tulla hybrdivaikuttamisen tilanteissa tai muutoin suuria määriä turvapaikan hakijoita, joihin nyt ehdotettu rajamenettely ei sovellu. Tämä voi ilmetä heti hakemusta tehtäessä tai esitettäessä hakemuksen tueksi uusia perusteita vasta valitusvaiheessa täytäntöönpanon kieltoa tai keskeyttämistä haettaessa. Hallinto-oikeuksilla on suuri huoli erityisesti siitä, miten tällaisesta tilanteesta selvittäisiin nykyresursseilla.

Hallinto-oikeus on kollegiaalinen tuomioistuin, jossa asiat ratkaistaan pääsääntöisesti esittelystä kirjallisessa menettelyssä. Tavanomainen ratkaisukokoonpano on kolme jäsentä. Hallinto-oikeuslaissa on kuitenkin säädetty asiaryhmäkohtaisia poikkeuksia pienemmistä kokoonpanoista. Poikkeuksista huolimatta asiat tulee aina ratkaista kolmen jäsenen kokoonpanossa, mikäli ratkaistavana olevan kysymyksen laatu edellyttää kolmijäsenisen kokoonpanon käyttämistä. Näin ollen esimerkiksi oikeus-

käytäntöä ohjaavia ratkaisuja, monimutkaisempia oikeudellisia ongelmia sen paremmin kuin näyttökysymyksiäkään ei luonnollisesti tule ratkaista kolmea jäsentä pienemmissä kokoonpanoissa.

Muun ohella ulkomaalaislain soveltamista koskevat asiat voidaan hallinto-oikeuslain 12 a §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan käsitellä kahden jäsenen kokoonpanossa, mikäli jäsenet ovat ratkaisusta yksimieliset. Niin ikään saman lain 12 b §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan voidaan yksijäsenisenä ratkaista ulkomaalaislain 103 §:ssä säädettyt asiat ja 104 §:ssä säädettyt nopeutetussa menettelyssä ratkaistavat asiat. Mikäli asioissa järjestetään suullinen käsittely, ne kuitenkin ratkaistavaan kolmen jäsenen kokoonpanossa.

Suulliset käsittelyt sitovat aina paljon kirjallista käsittelyä enemmän henkilöstöresursseja jo niiden valmisteluvaiheessa tulkkien varaamiseen ja muine toimineen. Kolmelta jäseneltä sitoutuu suulliseen käsittelyyn usein koko työpäivä. Istunnossa on mukana myös esittelijä, ellei sitten joku tuomareista toimi esittelevänä jäsenenä.

Viime vuosina turvapaikka-asioiden ruuhkia purettaessa esimerkiksi Helsingin hallinto-oikeudessa pidettiin näissä asioissa vuosittain noin 200–250 suullista käsittelyä vuodessa. Enimmillään pelkästään suullisiin käsittelyihin itse tapahtumana on siten sitoutunut neljältä henkilöltä työpanosta jopa 1000 työpäivää vuodessa, mikä on noin 4 henkilötyövuotta. Tämän lisäksi asioiden käsittelyyn tulee lisätä suullisen käsittelyn valmistelu ja normaali kirjallisen käsittelyn työvaiheiden työmäärä. Mikäli suullinen käsittely voitaisiin järjestää yhden tuomarin ja esittelijän kokoonpanossa, niitä voitaisiin järjestää samalla resurssoinnilla lähtökohtaisesti jopa puolet enemmän. Luonnollisesti kaikkia suullisia käsittelyjä ei asian luonteesta johtuen voitaisi yhden tuomarin kokoonpanossa kuitenkaan käsitellä.

Hallinto-oikeuden ylituomarit ovat syystä huolissaan tilanteesta, jossa hallinto-oikeuksiin ohjautuisi uusi turvapaikka-asioiden ruuhka. Huomioon ottaen valtiontalouden tilanne ja se seikka, että valmiiksi osaavaa henkilöstöä ei ole tuomioistuinten ulkopuolelta saatavilla, ylituomarit ovat todenneet, että tulisi arvioida sitäkin mahdollisuutta, että kaikki ulkomaalaislain soveltamista koskevat asiat voitaisiin ratkaista yhden jäsenen kokoonpanossa. Edelleen säilyisi nytkin laissa oleva edellytys, että mikäli ratkaistavana olevan kysymyksen laatu edellyttää, niin ratkaisu tehdään kolmen jäsenen kokoonpanossa. Näin hallinto-oikeuksilla olisi parempi valmius poikkeustilanteissa käsitellä suuria määriä ulkomaalaisasioita. Hallinto-oikeuden ratkaisukokoonpanoissa on muutakin muutostarvetta ja tältä osin asia on jo oikeusministeriössä valmisteltavana, joten samassa yhteydessä olisi hyvä saattaa arvioitavaksi myös tämä kysymys. Ylituomarit ovat ottaneet asian jo aikaisemmin esille oikeusministeriön kanssa käydyssä neuvottelussa 23.3.2022.

Ylituomari Ann-Mari Pitkäranta

Helsingin hallinto-oikeus
Sörnäistenkatu 1
Helsinki 00580
Puh.: 029 56 42000
S-posti: helsinki.hao@oikeus.fi
www.hehao.fi